

תפארת ראדזין

יוצא לאור על ידי מרכז מוסדות חסידי ראדזין
בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

ב"ה גיליון פרשת וישב תשפ"ג

דברי תורה מאת כ"ק אדמו"ר שליט"א

וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, וַתֵּשֶׂא אִשְׁת־אָדֹנָיו.. וַיִּמָּאֵן (בראשית לט, ז-ח)

יש לדקדק בלשון הכתוב, שבתחילה נאמר "וַיִּמָּאֵן" סתם, ורק לאחר מכן מפורטים אמרי נימוקו של יוסף בסירובו: "וַיִּמָּאֵן, וַיֹּאמֶר... הֲאֵן אֲדֹנָי... וְאֵיךְ אֶעֱשֶׂה הָרָעָה הַגְּדֹלָה הַזֹּאת?" כמו כן, יש להתבונן בטעם 'שלשלת' המצויה מעל לתיבת 'וַיִּמָּאֵן'.

אומר על כך הרב הקדוש משינאווע זי"ע בספר "דברי יחזקאל":

לימוד לדורות יש כאן, לעניין עבודת השם.

שאם יבוא לפני האדם ניסיון כבד מעין ניסיונו של יוסף הצדיק, כאשר יצרו של אדם תוקפו לעבירה חלילה – אל יתעסק אז אדם בטענות ומענות או בוויכוחים 'הגיוניים' מול יצר הרע כביכול, שכן כנגד כל טענה מצד האדם ימציא יצר הרע 'טענה' נגדית, על מנת שאדם יוכל למלאות אחר תאוות לבו חס ושלום.

הדרך היחידה שעמה ניתן להתגבר על יצר הרע במצבים כאלה – הינה באמצעות "אמונה פשוטה" בלבד הטבועה בליבו של כל יהודי, מבלי הנמקה והסבר כלשהו.

וכך יאמר האדם לנפשו, בכל עוז ותוקף:

"לא יקום ולא יהא! בשום פנים ואופן לא אוכל לעבור על מצוות בוראי שציווני ואסרני על הדבר – יהי מה שיהיה!" כך יכפול וישלש לעצמו פעם אחר פעם: "בשום אופן שבעולם לא אעשה כדבר הזה!"

מוסיף הרה"ק משינאווא:

אותיות תיבת "וַיִּמְאָן" – זהות הן לאותיות "ויאמן" שהינו לשון "אמונה". הדבר רומז על כך, כי יש להתחזק ביתר שאת ב"מידת אמונה", כשבכך יינצל מחטא ועוון בסייעתא דשמיא.

ולכן על תיבת "וַיִּמְאָן" ישנו טעם "שלשלת" לרמוז על עניין האמור, היינו שאדם צריך לשנן לעצמו שלש פעמים פעם אחרי פעם כי מסרב הינו לשמוע בקול יצר הרע, מבלי שייתן דעתו על אפשרות אחרת.

מסיים הרב הקדוש משינאווע זי"ע:

רק לאחר שאדם תקיף בדעתו, ונתקבלה אצלו החלטה איתנה ונחושה לבל יטה אוזן לדברי יצר הרע כלל וכלל, ואין הדבר אפילו נשקל בדעתו – או אז יוכל אדם למצוא נימוקים "הגיוניים" כביכול להחלטתו, שאינם אמורים להעלות או להוריד כלפי עצם ההחלטה, בנוסח "הֲנִי אֲדַע לְאֵדָע אֶתִּי.. וְלֹאֲחֻשׁ מִמֶּנִּי מְאוּמָה.. וְאֵיךְ אֶעֱשֶׂה הַרְעָה הַגְּדֹלָה הַזֹּאת, וְחָטְאֵתִי לְאֱלֹהִים!"¹.

לפיכך מופיע בפסוק תחילה הסירוב המוחלט והבלתי מנומק מצד יוסף: "וַיִּמְאָן!" בטעם "שלשלת", ככל האמור. רק אחר כך בהמשך הכתוב מגיעים להם "הנימוקים" כביכול: "וַיֹּאמֶר, הַרְאֵנִי.. וְאֵיךְ אֶעֱשֶׂה..!"

עד כאן – מדברי קדשו של הרב הקדוש משינאווע, זכותו יגן עלינו.

*

אפשר לרמוז בס"ד עניין נוסף בטעם "שלשלת" על תיבת "וַיִּמְאָן".

חז"ל אומרים², שבעיצומה של תבערת הניסיון של יוסף הצדיק "באותה שעה נראית לו דמות דיוקנו של אביו בחלון, והיה אומר לו: "יוסף! עתידים אחיך (=השבטים) שייכתבו על אבני האפוד, ואתה ביניהם. רצונך שיימחה שמך ביניהם?" וזהו שהצילו ליוסף ברגע המכריע של ה"ניסיון", שאז קיים בנפשו "וַיִּנְס וַיֵּצֵא הַחוּצָה" ועקב זאת זכה אחרי כן לכל מה שזכה.

רואים אפוא מדברי הגמרא האלו, כי מה שמנע לבסוף מיוסף הצדיק ליפול לתוך מלתעותיו של יצר הרע – היה החשש האמתי שהתעורר בליבו לרגל ראיית דמות דיוקנו של אביו, שמא יאבד מקומו חלילה בין שנים עשר שבטי י-ה, אובדן שהינו

¹ שם, ח-ט.

² טוטה לו, ב.

לנצח נצחים. חושש היה יוסף בצדק כי "שלשלת הזהב" המקשרת ומחברת בינו לבין אבותיו הקדושים – עלולה להינתק אצלו, חלילה וחס.

זהו שרמזה לנו התורה בטעם "שלשלת" שעל גבי תיבת "וַיִּמָּאֵן". החשש לניתוק ה"שלשלת", הוא שעמד מאחורי מיאוונו התקיף של יוסף! רצונו החזק להישאר קשור בשלשלת האבות הקדושים בקשר בל ינתק – הוא שהכריע אצלו את הכף ברגע הניסיון הגורלי, לצד הקדושה.

ללמדנו בא הדבר, עד היכן יש לכל אחד ואחד לשמור מכל משמר על "שלשלת האבות" ולהיזהר בכל מיני זהירות שעקב מעשיו לא תינתק השרשרת, חס ושלום! אדרבה – נוסף בעצמנו עוד חולייה של זהב, בשרשרת הנצח של ישראל קדושים!

ל ק ט א מ ר י ם

מספרי כ"ק רבותינו הקדושים זי"ע מאיזביצא ראדזין

וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מְגוּרֵי אָבִיו, בְּאֶרֶץ פְּנֵעַן

"וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב". ביקש יעקב לשב בשלווה, קפץ עליו רוגזו של יוסף. אמר הקב"ה: לא דיין לצדיקים מה שמתוקן להם בעולם הבא?"?

(רש"י)

מה הכוונה "ביקש יעקב לשב בשלווה"? וממתי אכן צדיקים מבקשים לעצמם "שלווה" בעולם הזה??

מסביר רבנו בעל "אורחות חיים" זצ"ל:

"שלווה" שביקש יעקב לשבת בה – אין הכוונה בה לשקט ומנוחה בעולם הזה, כהבנת הבריות. כוונת הדברים, לסוג מסוים של הנהגה בעבודת השם.

עבודתו בקודש של יעקב אבינו ע"ה עד הנה, רבת אנפין הייתה, רצופה בהתמודדויות שונות ומגוונות שעברו על ראשו של יעקב ונפלו בחלקו בזו אחר זו: צרת עשו, צרת לבן הארמי, ואחריה צרת המפגש עם עשו, מיתת רחל אמנו. ואז שוב נוחתת על ראשו של יעקב צרה בלתי צפויה – צרת דינה!

במכלול ניסיונות אלה, עמד יעקב אבינו בגבורת נפש עצומה, בבחינת "פי-
 שְׁרִיתָ עִם-אֱלֹהִים וְעַם-אֲנָשִׁים, וְתוֹכַל"³! ניסיונות הללו חישלו וזיקקו את נפשו
 הגדולה בזיכוך אחר זיכוך ובבירור אחר בירור, עד שהגיע לכלל הכרה
 באפסיות פעולות אדם בעולם הזה ולתחושה ברורה שכל הנפעל בעולם הינו
 פועל יד השם יתברך, כמות שמכריזים אנו ב"ג עיקרים: "אני מאמין, כי הוא
 לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים!"

לאור בהירות ושלימות זו שהגיע אליה יעקב אבינו, היה רואה עצמו מוכן למין
 "עבודה" חדשה – היא "עבודת הצמצום". עבודה נעלה, שבמסגרתה יצמצם
 עצמו בענייני העולם ככל האפשר, ויהיה "יושב" אפוף כולו במידת היראה
 ובדבקות עילאית, כדוגמת עבודת יצחק אביו שמידתו "פחד יצחק" הייתה
 כידוע נר לרגליו. זהו שאמר הכתוב "וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מְגוּרֵי אָבִיו", היינו
 שיעקב חומד היה 'לשבת' מעתה במידת יצחק אביו שהיא מידת פחד יצחק
 [=מְגוּרֵי מלשון 'פחד', כמו 'וַיֵּגֶר מוֹאָב',] מתוך שלוות נפש והתבודדות.

אכן השם יתברך ויתעלה – לא כן עמו!

לפי שלמרות שגבה ורוממותה של עבודה עליונה זו מסוג "ישיבה" האמור,
 עבודה שבה חמדה כעת נפשו של יעקב אבינו – מכל מקום עיקר חפצו ורצונו
 של הקב"ה בעולם הזה הינו בעבודת אדם שנפעלת מתוך מצבי לחץ ו"הסתר
 פנים" דווקא. במצבים שבהם אור השי"ת הינו נסתר מעיני האדם, ואדם מצדו
 מתאמץ מתוך יגיעות עוז ותעצומות נפש עד שהוא מצליח לשבור את
 ההסתר, ומזריח אור הקדושה בתוך ים החומר שמסביב. זהו מין 'עבודה' שבו
 חפץ השם יתברך יותר מכל – ומכוחה של עבודה זו דווקא מתבררים חלקי
 ההסתר שבבריאה ונצמח ומתפשט כבוד שמים בתבל.

יתירה מזו:

"השגות" של אדם ובהירות של אור, הינן אמנם משאת כל נפש, אולם אין בכוחן
 של אלה לתקוע יתד נאמן בנפש האדם ולהכות בה שורש כראוי. שכן "אורות"
 שמגיעים מעצמם חולפים ונעלמים כלעומת שבאו – לא כן בעבודה של בירורי
 נפש הנפעלים מתוך יגיעה ומאמץ, אין כמותה לטהר ולזכך את הנפש
 "בקביעות", לפיכך זו המובחרת בעבודות האלוקים ועיקר התכלית שבעבודה.

זו אפוא הכוונה בדברי רש"י הקדושים: "ביקש יעקב 'לישב' בשלווה", היינו:
 יעקב אבינו בחיר האבות, איווה לנפשו מין עבודת השם שהינו בבחינת "ישיבה

³ בראשית לב, כט.

בארץ מגורי אביו, עבודה העומדת בסימן 'ישיבה' מבלי 'כיבושים' חדשים ופעולות חדשות, בבחינת 'ישיבה בפחד אביו יצחק' – בזו העבודה חמדה כעת נפשו הגדולה של יעקב אבינו.

אולם 'קפץ עליו רוגזו של יוסף', לפי שהקב"ה הינו חפץ בעבודת יעקב מתוך מצב 'רוגז' כביכול ('רוגזו של יוסף'), שזוהי עבודה החביבה עליו יותר מן כל.

(סוד ישרים)

*

**וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב... אֵלֶּה תְּלִדוֹת יַעֲקֹב, יוֹסֵף.. וַיִּשְׂרָאֵל אָהֵב אֶת-יוֹסֵף
מִכָּל-בָּנָיו... [לז, א-ג]**

רבנו "מי השלוח" זי"ע מאיר לנו נתיב בהבנת סדר הפרשיות ובהשתלשלות הפנימית בעבודות אבות האומה, שקדמה לעניין 'מכירת יוסף' שבפרשה.

בפרשיות הקודמות – משבר באוזנינו "מי השלוח" – סיפר הכתוב אודות בירוריהם ואופני עבודתם של האבות הקדושים אברהם ויצחק, אשר בימיהם טרם יצא לאור עומק יקרת האומה הישראלית במכלול תפארתה וצביונה.

בתקופת ראשית ההיא, היה עיקר תכלית עבודתם של אבות העולם להפריש מדרכם כל פסולת ממידותיהם של אומות העולם, שבקרבתם הם חיו ופעלו. בהתאם לזאת, הייתה עבודתו של אברהם אבינו כפי דרכו ומידתו "חסד לאברהם", בבירור וזיכוך כל מיני "אהבה" שבבריאה, היינו בביטול מידת האהבה מענייני תאוות הגרועות כמנהג האומות, והקדשת מידות 'חסד' ו'אהבה' לתכלית אהבת הבורא יתברך ולשם גמילות טוב וחסד עם הבריות.

יצחק אבינו, במידתו "פחד יצחק", היה מזכך בעבודתו את מידת ה'יראה' שבבריאה שתהיה מכוונת ל'יראת-שמים', על ידי צמצום מעשי ידי אדם והתאמתם לתכלית רצון הבורא. וכך על זו הדרך היו האבות הקדושים מבררים בעבודתם כלל המידות שבעולם, למען עבודתו ויראתו יתברך.

בימי יעקב אבינו, ובניו השבטים, כבר עמדה האומה הישראלית על קומתה ובצביונה כאומה בפני עצמה, נבדלת מכל אומות העולם ונקייה באורחות מידותיה. יעקב אבינו ובניו י"ב שבטי י-ה ותכונותיהן, שכולן מתאימות ועולות בקנה אחד ואין בהן שום נטייה אחרת, זולת קיום רצונו יתברך באהבה.

מכאן ואילך, הופנתה עיקר תשומת הלב הרוחנית כלפי השבטים פנימה. מעתה, החל שלב הבירור בין השבטים לעצמם, בקביעת סדרי עדיפות הרוחנית ביניהם, מידתו של מי תקדם ומידת מי תאחר. לפי שכל שבט שבשבטים היה מצטיין כידוע ב'גוון' מסוים ובמידה מיוחדת בעבודת השם, והיה מן הצורך עבור יעקב לקבוע מסמרות בדרכי ההנהגה הפנימית של י"ב השבטים 'איש על מחנהו ואיש על דגלו', וכן לקבוע מי יעמוד בראשם של שבטי יה ויסדר אופני הנהגתם שיעלו כולם לתכלית קדושה אחת.

בפרק זה נצמח סבל מרובה ליעקב אבינו. שכן משימה עליונה זו לא הייתה פשוטה כל עיקר, לפי שהוצרך יעקב לשקול מידת כל שבט כפי שורשו בקדושה ולקיים 'בירורים דקים' ועדינים בינות לשבטי ישראל, בכדי להעמיד כל שבט ושבט על מכונו ועל מקומו, וזוהי בבחינת 'עבודה קשה שבמקדש'!

והנה בעניין ההנהגה, סבור היה יעקב כי נקודת 'יוסף' הינה חיונית ביותר מבין כל השבטים, לפי שכמוהו כיעקב היה יוסף דגול ומעוטר במידות של יראה וענווה, אותן מידות מוזהבות שיעקב אבינו ענדן עטרה לראשו. וכתוצאה מכך הייתה אהבתו של יעקב נתונה לבנו יוסף, יתר על פני כל שאר בניו, כמאמר הכתוב 'וַיִּשְׂרָאֵל אֶהָב אֶת-יוֹסֵף מִכָּל-בָּנָיו כִּי-בְן־זִקְנִים הוּא לוֹ' וכמאמר רבותינו "זקנים" – זיו איקונין של יוסף דומה לשל יעקב"!⁴

אכן בפועל, לא כיוון יעקב יפה בדבר זה. לפי שמידת "מלכות" נועדה ליהודה שהינו גבר באחיו, ומידתו שלטת היא בין שבטי י-ה, ואילו 'מלכות יוסף' משנית היא בחשיבותה כנגד 'מלכות יהודה', כפי מידת 'מלכות שאול' כנגד 'מלכות דוד' וכמידת 'משיח בן יוסף' לעומת מידת 'משיח בן דוד'. כזו הייתה אף דעתם והבנתם של שבטי י-ה, שיהודה הינו ראש וראשון מבין השבטים.

כתוצאה מכל אלה הבירורים שנערכו בין השבטים, חל ונוצר פירוד בין הדבקים, ומזאת השתלשלה מכירת יוסף שבפרשה, על כל הנמשך והמסתעף.

[מי השלוח]

⁴ מובא ברש"י, כאן.

**וַיַּחְלֹם יוֹסֵף חֲלוֹם וַיַּגִּד לְאָחָיו.. וְהִנֵּה אֲנַחְנוּ מֵאֲלֵמִים... וַיֹּאמְרוּ
לוֹ אָחָיו, הַמֶּלֶךְ תְּמַלֵּךְ עָלֵינוּ, אִם-מִשׁוֹל תְּמַשֵּׁל בָּנוּ... [לו, ה-ח]**

עניין 'חלומות יוסף' וסיפורם לאחיו – מפרש מרן בעל "מי השלוח" כך:

עניין ה'חלום' והיחס אליו, תפס מקום אצל האבות עוד בימי יעקב אבינו ע"ה, כשחלם ליעקב חלום 'הסולם' בעת הליכתו לבית לבן, כמפורש בפרשת ויצא.

באותו הפרק, לאחר החלום הנבואי שחזה יעקב אבינו בשנתו, החל יעקב לעיין בפרקי 'החלום' לעומקו ולרומו, ומצא בו רב עומק ומשמעות. בהמשך הזמן, לאחר שנולדו ליעקב בניו השבטים, היה אף עוסק עמם בלימוד אותו חלום נבואי, כאשר מידי פעם התחדשו ליעקב 'דברי תורה' חדשים ועומק אינסוף המקופל בחלום זה, ונחשפו לפניו משמעויות שלא עמד עליהן מקודם.

מכיוון שנראו אותם חלומות ליוסף, היה אף הוא מייחס להם משמעות רבה, כדרך שייחס להם בזמנו יעקב אביו, ועל שום כך היה מספר חלומותיו לאחיו.

אלא שהשבטים מצדם, מיאנו להתייחס לחלומות יוסף כמי שמבטאים מציאות אמיתית. הם טענו כנגד יוסף, כי אין מה להשוות כלל בין חלומותיו של יעקב אבינו, לבין חלומותיו של יוסף – מן הסיבה דלקמן: שכן ניחא יעקב אבינו, ששרוי במשך כל שעות היום ביראה עילאית ודבוק בהשם יתברך, אי לזאת השם יתברך מראה לו חלומות של 'דברי תורה' אף בעת שנתו, לפי שכל חושיו קודש לה' ולתורתו ואין אצלו מציאות של הרהורי לב בעלמא. לא כן אתה יוסף – כלום יכול הנך לדמות נפשך לאבינו, בדבר גדול כמו זה?!

מתוך כך הסיקו השבטים, שאין בחלומותיו של יוסף דבר, מלבד הרהורי ליבו במשך שעות היממה, כדרך רוב אנשי העולם הצופים בחלומם מה שהם מחשבים בהקיץ. מכאן הם אף הגיעו למסקנתם הברורה, כי יוסף יושב ומהרהר תדיר בינו לבין עצמו כיצד יוכל למשול ולהשתרר על אחיו השבטים!

זהו שהיו תמהים השבטים בקול רם, כנגד אחיהם יוסף: "הַמֶּלֶךְ תְּמַלֵּךְ עָלֵינוּ – אִם-מִשׁוֹל תְּמַשֵּׁל בָּנוּ"?

אלא ש'אחרית דבר' הוכיח כמובן על ראשיתו, כי חלומות יוסף בשעתם היו אכן כעין חזיונות נבואיים, שהתגשמו וקוימו בסופו של העניין בדרך מיוחדת ומופלאה, כפי שצפה זאת מראש יעקב אבינו כמאמר הכתוב "וְאָבִיו שָׁמַר אֶת-הַדָּבָר" וכפירוש רש"י: "היה ממתין ומצפה מתי יבוא!"

[מי השלוח]

וַיֹּאמְרוּ לוֹ אָחִיו, הַמֶּלֶךְ תְּמַלֹּךְ עָלֵינוּ, אִם־מִשׁוֹל תְּמַשֵּׁל בָּנוּ...?
(לז, ח)

מהו פשר כפל הלשון בכתוב: "הַמֶּלֶךְ תְּמַלֹּךְ", "אִם־מִשׁוֹל תְּמַשֵּׁל"??

אומר רבנו הקדוש בעל "מי השלוח", כי הדברים מתבארים לאור אמרתו של הרב הקדוש רבי זושא מאניפולי זצ"ל, אשר רגיל על שפתו מאמר דלקמן:

"כל אדם שיחפוץ להשפיע על התנהגות נכונה של אחרים – מן הצורך תחילה שיגלה מידה נכונה של "תקיפות" כנגד תשוקותיו ורצונותיו שלו, בכך שיעורר בקרבו התנגדות כנגד פיתויי יצר הרע בנפשו. רק לאחר ש'טיפל' בעצמו ועשה כן, יוכל הוא לאזור עוז ותקיפות כלפי זולתו מבלי להתיירא מתגובתו, שכן אז השם יתברך משפיע עליו עוז ותעצומות שיחזקוהו ויאמצוהו בדרכו הנכונה.

זהו אפוא שהיו השבטים טוענים כלפי יוסף:

"הַמֶּלֶךְ" – האם כבר הנך מולך על עצמך, עד שתחפוץ כי "תְּמַלֹּךְ עָלֵינוּ"??
כמו כן: "אִם־מִשׁוֹל" – האם הנך מושל ברוחך לגמרי, עד כי אף גם "תְּמַשֵּׁל בָּנוּ"??

(מי השלוח)

*

וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל־יוֹסֵף, הֲלוֹא אָחִיךָ רַעִים בְּשַׁכְּמְךָ, לָכֵה וְאַשְׁלַחְךָ
אֵלֵיהֶם.. וַיֹּאמֶר לוֹ לָךְ–נָא רְאֵה אֶת־שְׁלוֹם אָחִיךָ.. [שם, יג–יד]

על שום מה שולח לפתע יעקב אבינו את יוסף לראות "אֶת־שְׁלוֹם אָחִיךָ" הרועים בשכם, כלום לא חשש לשלום יוסף, והלוא ידע יעקב כי אחי יוסף שונאים אותו?? וכן: מהו כפל הלשון "לָכֵה–וְאַשְׁלַחְךָ" שבכתוב?

מאיר רבנו "בית יעקב" זצ"ל, כי 'מעשה שהיה – כך היה':

ביום ההוא, כשיעקב השכים לעבודת הקודש שלו, נפעמה רוחו בקרבו ולא מצא מנוח לנפשו, מבלי שיביין פשר דבר. לפלא היה הדבר בעיני יעקב אבינו, שהרגשי נפשו מוכרים היו אצלו כמזוקקים בתכלית – מה פשר 'חוסר מנוחה' זה שתוקפו?? עקב זאת היה יעקב מהרהר לעצמו, שלבטח אירע דבר מה אצל בניו השבטים והם שרויים בצער, ליבו לא ניבא טובות אודותם והשקט לא יוכל.

אכן תיכף ניהם יעקב על מחשבתו, ואמר לנפשו:

"הן בניי צדיקים הם, מדוע יאונה להם רע?? אין זאת אלא לפי שקבלתי 'לשון הרע' עליהם מפי יוסף, הלכך נמצא מקום עבור 'מידת הדין' למתוח קטרוג עליהם, וזהו כנראה מקור תחושתי זאת.

אי לכך, היה יעקב אבינו פונה ליוסף בנו – ומורה לו כדלהלן:

"לך נא, ראה את שלום אחיך!" היינו: ראה נא מכאן ואילך לדרוש שלומם וטובתם של אחיך, ואל תוסף להביא דיבתם רעה לפניי, שכן לא אחפוץ בכך! הן כולכם שווים בעיניי לטובה, כמוך כמוהם! ודע לך, הוסיף עוד יעקב ליוסף: באם ייוולד בזאת צער כלשהו לבניי חלילה, תיחשב אתה הגורם בדבר, על שום דיבתם רעה שהנך מביא לפניי, והאחריות לדברים תוטל עליך! אי לזאת מוטל עליך כעת להתברר ולהזדכך כנגד אחיך, על מנת שתבורר כוונתך בדברים לה שהינה אמיתית, מבלי שום נגיעה אישית חלילה מצד עצמך.

תוך כדי כך, פונה יעקב אבינו ליוסף ואומר לו:

"לכה – ואשלח אליהם!" כאומר: 'הלוך' הימני בדבר זה! שכן אינך 'בא-כוחי' בזאת, וידי מסולקת מעניינך. תבורר אפוא כנגד אחיך השבטים כי צדיק וצודק הנך בדבר זה, והעמד כוונת הרוחני במבחן. בזאת תיבדק, אם מעשיך כנים וצודקים ואין בהם שמץ פסול – אזי יעמוד לך זכותך וכוונתך ותצלח מול אחיך בכל דרכיך וענייניך! בכך נסתלק יעקב מזה העניין, כדי שיוסף יוכל להתברר מול אחיו השבטים. כמובן שיעקב לא דיבר במפורש, ולא ניבא מה יהא בסופו.

*

בזאת – מוסיף רבנו "בית יעקב" – אף מיושבת הקושייה הנודעת, הכיצד אירע ליוסף כפי שאירע, והרי הוא נשלח בשליחות אביו והיה אפוא "שליח מצווה", ובידוע הינו הכלל כי "שלוחי מצווה אינם ניזוקים"⁵! [=השוו דברי "אור החיים הקדוש" כאן]

אכן לפי האמור, הדבר מיושב. שכן, יעקב אבינו נסתלק כאמור מהשלכות עניין יוסף באומרו "לכה" – למען יתברר יוסף בכוחות עצמו למול אחיו. הלכך לא נחשב 'שליח מצווה' בדבר, ואירע עמו מה שאירע.

[בית יעקב, עניין כו, כז]

⁵ פסחים ח, ב.

**וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־אַחִיו, מֶה־בְּצַע פִּי נִהְרַג אֶת־אֲחִינוּ... לְכוּ
וּנְמַכְרֵנוּ... [לז, כו-כז]**

לכאורה איזה מין טענה היא זו "מה־בְּצַע פִּי נִהְרַג אֶת־אֲחִינוּ"? הלוא ממה נפשך: אם לדעת השבטים יוסף הינו "חייב מיתה" – אזי מה טענה יש באמירת יהודה "מה־בְּצַע..", ואם אינו ממש חייב מיתה – כי אז ברור שאסור להורגו, ומי שהורגו הריהו בגדר שופך דמים!?

מבאר רבנו בעל "מי השלוח":

חז"ל הקדושים קובעים בגמרא כי "בזמן שליטת יצר הרע, אין מי שיזכיר לאדם את יצר הטוב"⁶!

ביאור הדברים:

בכל ניסיון רציני שבו מתנסה אדם, כאשר נעמדות לפניו שתי אפשרויות לכאן ולכאן – אזי יצר הרע שבאדם "משכיח" הימנו בשעת מעשה חומר את האיסור מצד ההלכה, עד שהאדם נשאר במידת 'יראת שמים' שבו בלבד⁷ שמכוחו הוא אמור להתגבר ולעמוד בניסיון הקשה. זהו בעצם תוקפו של ניסיון, וכאן נעוץ מידת הקושי לעמוד בו. שכן אילו נעמד היה העוון מול האדם במלוא חומרתו – כלום 'ניסיון' היה בדבר לפני האדם שלא לעבור על האיסור!?

אימתי נוכח האדם במציאות זו?? כעבור הניסיון – שאז כמו "נפקחות" להן עיני האדם (=כמאמר הכתוב לאחר חטא עץ הדעת "וַתִּפְקַחְנָה עֵינֵי שְׁנֵיהֶם"⁸... והשוו דברי רש"י, שם), והוא נוכח במלוא חומרת העוון שעבר עליו – או שבחסדי שמים זכה להינצל מן הניסיון מבלי שנכשל.

אומר רבנו הגדול בעל "מי השלוח":

בעת ששבטי י-ה ביקשו להרוג את יוסף ודנו אותו למיתה, אזי מחמת גודל הניסיון בעת ההיא נעלם מעיניהם גודל חומר האיסור שבדבר, עד שחשבו כי במצב הדברים שלפניהם המעשה מותר ואף הלכה היא ושכך יש להורות.

אולם יהודה מלך השבטים, שכובד האחריות העיקרי היה מוטל עליו, לא היה בוטח בעצמו וחושש היה פן בלהט הניסיון אין אחיו השבטים עומדים על מלוא

⁶ ראוי נדרים לב, ב.

⁷ כמאמר הכתוב בניסיון העקידה "עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה..". (בראשית כב, יב).

⁸ בראשית ג, ז.

החומרה שבדבר, אי לכך נקט ברוב חכמתו ותושייתו בטכסיס מעשי באמרו
לאחיו: "מִה־בְּצַע, פִּי נִהְרָג אֶת־אָחִינוּ"?? לאמור:

"נכון הדבר כי מותר לנו להורגו ליוסף בנימוק זה או אחר, שהרי יוסף הינו מביא
דיבתנו רעה ליעקב אבינו ואי לכך אפשר בהחלט כי יש ליוסף דין של "רודף"
ומותר לנו להורגו.

"אולם אחיי, בואו נא חשבון:

"וכי מה נרוויח מכך לענייננו – כאשר יוסף ייהרג? כלום בשל כך נזכה באהבת
אבינו, אשר מעתה יאהב אותנו יותר מלפני כן?! והלוא יוסף, שאותו אהב מכל
בניו, איננו – ואז ישקע אבינו ביגונו כליל, ולא יתפנה לאהוב אותנו כלל!" (=כפי
שאכן אירע לבסוף, כשנודע ליעקב כי "טָרַף טָרַף יוֹסֵף"⁹)

כיוון ששמעו האחים דבריו של יהודה ונוכחו לראות בצדקת טענתו, נטשו אפוא
תכניתם המקורית להרוג את יוסף – ואזי לפתע חדרה ההכרה לליבם בדבר
גודל העוון שכה קרובים היו לעבור עליו, ואך פסע הפריד בינם לבין המעשה:
שפיכות דמים!! רק אז נוכחו המה לראות, כי אפילו מצד ההלכה והדין אין
הנסיבות מצדיקות 'הריגתו' של יוסף – דבר שלא ראוהו כלל מקודם לכן.

לאור כך הגיעה הצעתו החלופית של יהודה: "לָכוּ וְנִמְכְּרוּנוּ לְיִשְׁמָעֵאלִים, וַיְדַנוּ
אֱלֹהֵי־בוֹ!"

(מי השלוח)

בדברים הללו, מטעים בעל "מי השלוח" זצ"ל את דברי הגמרא במסכת
סנהדרין¹⁰, הקובעת:

"כל המברך את יהודה נקרא "מנאץ", שנאמר "מִה־בְּצַע פִּי נִהְרָג אֶת־
אָחִינוּ", ונאמר "וּבְצַע" בֶּרֶךְ נֶאֱמַר ה'!"¹¹ (=ע"כ)

והדברים תמוהים לכאורה:

הן יהודה בדבריו הללו הציל בפועל את יוסף מהריגה – מדוע שלא יבורך יהודה
בגין דיבוריו אלה?!

⁹ לז, לג.

¹⁰ סנהדרין ו, ב.

¹¹ תהלים י, ג.

אלא ההסבר הינו כדלקמן:

עצה ו"טכסיס" שנקט בו יהודה כדי להציל את יוסף, באמרו לאחיו "מה־בַּעַע פִּי נְהַרְג אֶת־אָחֵינוּ" ובהוכיחו למול אחיו מידת חוסר התוחלת בדבר הריגתו של יוסף – אמנם עצה מועילה הייתה, אך לא הייתה זו עצה אמיתית מצד התורה וההלכה. רק שבנסיבות דאז – מחויבת המציאות הייתה כדי להציל נפשו של יוסף, שכן לא עמדה אז בפני יהודה ברירה אחרת. ואכן, הדברים פעלו כצפוי ובאופן הראוי.

באים ומורים לנו חז"ל הקדושים, כי "עצות מעשיות" מעין אלו לא נועדו בתור דרך של 'לכתחילה' עבור יהודי, לנקוט בהן בעמדו בפני ניסיון. שכן על אדם ללמד עצמו קשת ולעמוד בקשרי מלחמה עם היצר, במטרה להימנע מן העבירה מתוך מניעים של 'יראת שמים' גרידא! ולא כתוצאה מחשבונות ושיקולים צרדיים של "רווח והפסד" גשמיים כביכול.

רק במקרים מיוחדים בלבד, כאשר יצר הרע גובר על האדם מאוד ומשכיח ממנו מידת האיסור וחומרת ההלכה, במקום שאין לפנינו ברירה אחרת – אזי מותר ואף מצווה על אדם "להיעזר" בחשבון צדדי של "מה ירוויח מן המהלך" וכדומה, כפי שאכן אירע במקרה של יהודה ויוסף.

זוהי כוונת קדשם של חז"ל:

"כל המברך את יהודה" לאמור: שהינו מאמץ דרכו זו של יהודה לכתחילה, במקום לפנות לצד התורה וההלכה ולהתעורר באמצעות יראת שמים, "אינו מברך אלא מנאץ"!!.. שכן מלכתחילה לא זו הדרך אלא בדיעבד לחוד, כאשר לא נותרת בפני אדם ברירה אחרת, כפי שהיה המצב אצל יהודה ואחיו כאמור.

(מי השלוח)

עניין "מכירת יוסף"

פרשה זו של מכירת יוסף, הינה כידוע מן הפרשיות הקשות שבתורה.

הלוא אחי יוסף, שהם י"ב שבטי י-ה, המהווים בניינו הרוחני של כלל ישראל בבחינת "שְׁבִטֵי־יִהְיֶה עֲדוֹת לְיִשְׂרָאֵל"¹² ושם נחקק על חושן האפוד המונח על לבו של הכהן הגדול לזיכרון לפני ה' תמיד – הכיצד כשלו שבטי קודש הללו

¹² תהלים קכב, ד.

במעשה כה חמור כדוגמת "מכירת יוסף" וסיבבו הרחקתו של יוסף מאביהם יעקב, כאשר בתחילה אף ביקשו ליטול נפשו ורק בעצת יהודה הסתפקו במכירתו של יוסף לישמעאלים?? ובכלל, על שום מה כה גברה שנאתם של השבטים ליוסף, כתוצאה גרידא מהבאתו דיבתם רעה אל יעקב??

רבנו הקדוש בעל "מי השלוח" זי"ע, באספקלריה המאירה שלו, סולל עבורנו המסילה בכדי שנבין 'אפס קצהו' מן הסוגייה העמוקה ששמה "מכירת יוסף", עד היכן שניתן לנו להתבונן במסגרת "תורה היא וללמוד אנו צריכים"¹³, ואת המערכת הרוחנית שהייתה עומדת ביסוד הדברים בבני יעקב ושבטי ישורון.

ראשית דבר, מייחד עבורנו רבנו "מי השלוח" זי"ע דברים רמים, אודות מקומו הרוחני הנשגב והעליון של יעקב אבינו ע"ה – בקרב בניו י"ב שבטי יה.

יעקב אבינו – מאיר רבנו זי"ע – הינו בגדר "צדיק יסוד עולם" אשר העולם כולו שעון עליו. נוכחותו של יעקב אבינו בתבל, הינה בבחינת עצם נוכחות השכינה בעולם הזה [=כמאמר 'דמות דיוקנו של יעקב חקוקה בכיסא הכבוד'¹⁴], ואלו י"ב שבטי י-ה מהווים בעצמם מושג של "כלל ישראל" הדבק בקודשא-ברוך-הוא, באמצעות דבקותם בצדיק יעקב אבינו. באמצעות דביקות של שבטי ישראל ביעקב, נוצר ונתהווה, לראשונה מני קיום העולם 'ייחוד השלם' שבין הקב"ה וכנסת ישראל כביכול, בבחינת "קודשא-ברוך-הוא וישראל – חד הם"¹⁵!

ייחוד עליון זה, שבין שכינה הקדושה כביכול לבין כנסת ישראל, הינו בעצם רמוזו בתיבת "אחד" שבפסוק הייחוד "שָׁמַע יִשְׂרָאֵל, ה' אֱלֹהֵינוּ, ה' אֶחָד"¹⁶! – באופן דלקמן:

אות "אלף" שבתִיבת "אחד" – רומזת ליעקב אבינו ע"ה, המסמל בעצם מהותו את נוכחות שכינתו יתברך בעולם. אות "חית" – רומזת לשמונת השבטים בני יעקב שהם 'בני הגבירות' (=רחל ולאה); ואילו אות "דלת" – רומזת לארבעת שבטים הקרויים "בני השפחות" (=בלהה וזלפה). כאשר יחדיו מהווים הם 'קשר העליון' שבין י"ב שבטי ישורון לשכינה הקדושה, באמצעות אות "אלף" – הרומזת ליעקב אבינו כאמור.

בעת שיוסף הביא דיבתם רעה של אחיו השבטים אל יעקב אבינו, היה בכך כדי לסכן את הקשר העליון שבין האחים שבטי יה – לבין ישראל סבא! אי לכך,

¹³ על פי: ברכות נה, א; שבת סב, ב; ועוד.

¹⁴ ראו: חולין צא, ב.

¹⁵ זוהר הקדוש ח"ג דף צג ע"ב, ובהרבה מקומות ובכל הספרים הקדושים.

¹⁶ דברים ו, ד.

ראו זאת השבטים בחומרה שאין לשערה, ודנו את יוסף אחיהם כמי שמוכן למען תועלת עצמית לחבל בקשר העליון ולהכניס פירוד בין הדבקים חלילה, ובכך להפריד את הייחוד העליון שבין ישראל לאביהם שבשמים – לא פחות ולא יותר! הדבר מעיד היה, לדעת השבטים, כי ביוסף מצוי פגם 'בשורש' רחמנא לצלן, וממילא אין מקומו כביכול בין שבטי יה חס ושלום..

באור שלילי עוצמתי שכזה ראו שבטי ישורון את מעשיו של יוסף, ובהתאם לכך היו הם שופטים את יוסף אחיהם בחומרה יתירה – בתור גורם המפריד את ישראל מן אלופו של עולם חלילה. ומכאן נבע אותו גזר דין חמור שהוציאו השבטים כנגד יוסף, בשל מעשיו אלו ובגין ההשלכות הכה חמורות בעיניהם.

(מי השלוח)

לפי קו רעיוני זה, מוסיף "מי השלוח" ומבאר הלך דעתו של יהודה, בעת שהציע להמיר את גזר הדין על יוסף במכירתו לעבד – כפי שלבסוף אכן נעשה.

יהודה, מנהיגם של השבטים, עצר את גזר הדין המקורי למוות בחכמתו הרבה – כאשר העלה בפני ישורון טענה נגדית כדלקמן:

"שמא – טען יהודה בפני אחיו השבטים – טועים אנו מכל מקום בפירוש כוונתו של יוסף, ובעצם אין מגמתו כה רעה כפי שאנחנו חושבים?? ואם אכן קיימת אפשרות כזו אפילו אם רחוקה היא, אזי אין המשפט שלנו מבורר די הצורך – ולמה אם כן נסתכן בהוצאתו לפועל?? בלשונו של יהודה לאחיו: "מֶה־בְּצַע פִּי נִהְרַג אֶת־אֲחִינוּ וְכִסִּינוּ אֶת־דָּמוֹ"¹⁷!

אי לכך, בא יהודה ומעלה בפני אחיו הצעה חלופית כדלקמן:

"לְכוּ וְנִמְכְּרֵנוּ לַיִּשְׁמַעֲאֵלִים, וַיְדַנּוּ אֶל־תְּהֵי בּוֹ"¹⁸!

לאמור:

הבה "נשליך" בירור עניין זה הישר אל חיקו של 'בורא עולם' כביכול, על ידי שנמכרנו ליוסף כעבד למצרים, ובאופן כזה כאשר "יְדַנּוּ אֶל־תְּהֵי בּוֹ" יתברר יוסף ויתוודע לכל, שאם 'אמת' הוא נושא בחיקו וכוונתו לשמים – כי אז לבטח יינצל הוא מרעתה וטומאתה של מצרים ושל שאר האומות, ולא יודח הימנו

¹⁷ לז, כו.

¹⁸ שם, כז.

יתברך נידח חלילה. ואם לאו – אזי יאבד יוסף מקומו בין שבטי יה, ובלבד כי
 "ייחוד העליון" לא יופרד חס ושלום!

*

זו אף הסיבה והטעם לכך – מוסיף רבנו – שיוסף הוצרך אחר כך להתנסות
 במצרים בניסיון הגדול עם אשת פוטיפר, זאת על שום שיוסף הוצרך להתברר
 ולהודיך במעשה זה, על מנת להוכיח כי נקי הינו מכל אשמה כפי שחשבו אחיו
 לטפול עליו ולהדיק במעשיו.

שכן לפי דעת חכמי הקבלה והמוסר "ברית הלשון" של הפה, מכוונת כנגד
 "ברית קודש" של מילה¹⁹, וקשר פנימי עמוק קיים בין שתי בריתות קודש אלו.
 מי שנשמר בקדושת ברית מילה כראוי, הינו ללא ספק גם שמור בפיו ובלשונו
 ואין ברוחו רמייה, ואילו ההיפך הגמור תקף בעת שאדם אינו שמור בפיו ומחלל
 קדושת לשונו, כמאמר הכתוב²⁰ "שֶׁלַח יָדָיו בְּשִׁלְמוֹתָיו (=לדבר בפיו כנגד אנשי
 שלומיו של השם יתברך – אזי לבטח) חֵלַל בְּרִיתוֹ!"

מכיוון שעמד יוסף בגבורה בניסיונו אצל אשת פוטיפר, והגן ושמר מתוך מסירות
 נפש על "ברית קודש" שבבשרו לבל תחולל חס ושלום – הוברר הדבר לעין כל
 כי מעולם לא נכשל יוסף בעוון "לשון הרע" כפי שחשדו בו אחיו, וממילא כוונתו
 ומעשיו עומדים הם ברמה של נקיות וטהרת הלשון – שכן כוונתו ומעשיו של
 יוסף הינם לטובה כפי השגתו, אף אם לא הובנו כך בשעתו.

בכך הושלם שלב יסודי בבירורו של יוסף, לקראת ישועתו השלמה.

(מי השלוח, שם)

*

וַיִּקְמוּ כָל-בָּנָיו וְכָל-בְּנֹתָיו לְנַחֲמוֹ, וַיִּמָּאן לְהִתְנַחֵם, וַיֹּאמֶר פִּי-
 אֵרֶד אֶל-בְּנֵי אָבִל שְׂאֵלָה [לז, לה]

"אָבִל שְׂאֵלָה" – כפשוטו לשון קבר הוא.

"ומדרשו – גיהינום. סימן זה היה מסור בידי מפי הגבורה, אם לא ימות

אחד מבני בחיי, מובטח אני שאיני רואה פני גיהינום!"

[רש"י]

¹⁹ על פי ספר יצירה, פ"ו מ"ז. ומובא בכל הספרים הקדושים, והדברים עתיקים.

²⁰ תהלים נה, כא. הפירוש על הפסוק הזה מובא בספרים הקדושים (כמו משמרת איתמר ועוד) בשם הרב המגיד ז"ע.

דרש על כך רבנו הגדול "בית יעקב":

צאו וראו, עד היכן גדלה בזאת אמונתו הפשוטה של יעקב אבינו עליו השלום, ועד כמה הייתה אחיזתו איתנה בה' אלוקיו, אף בימים אלה הקשים לו מנשוא.

שהרי עד כה היה יעקב מתהלך לפי תומו, וחש בנפשו בטוח ושלם. למרות שהיה למוד בחייו בניסיונות וצרות שהקיפוהו מכל עבר, דוגמת צרת לבן וסייעתו, רדיפת עשו אחיו ואנשיו, צרת דינה עם שכם בן חמור וכל בני עירו, מלחמותיו במלכי האמורי, ועוד כהנה וכהנה – מכל מקום ניסיונותיו אלה וקרבותיו על מזבח הליכתו בדרכי השם יתברך, לא הכהו את רוחו של יעקב ולא הרפו את ידיו חלילה. בפרט לאור הידיעה, כי שמורים עבורו חיי עולם הבא 'ואינו רואה פני גיהנום' כפי סימן שהיה מסור בידו 'מפי הגבורה', כי לא יעזוב נפשו לשאול ולא ייתן לאיש חסידו לראות שחת. דבר זה בעצמו היה בו משום חיזוק ותמיכה לנפשו, ונסך עוז ובטחון ברוחו.

אלא שכעת "קפץ עליו רוגזו של יוסף" – וניפץ ליעקב כל מבטח חייו בפניו.

שכן, כאלו לא די ליעקב בעצם הגזירה הנוראה שנחתה על ראשו בהיקרע מעמו בחתף אישון עינו ומחמל נפשו בן זקונו 'בן פֶּרֶת יוֹסֵף'²¹, שבו ראה יעקב אבינו את המשך הקדושה והמשך מסורת ההנהגה בכרם בית ישראל. לא די לו באסון עצמו ובנסיבות הנוראיות שבהן יוסף מצא את מותו "חַיָּה רָעָה אֶכְלָתָהּ, טָרַף טָרַף יוֹסֵף"²²! אלא כעת אף נוספה צרה על צרתו ושבר על שברו, היות שכל משענו בחיי עולם הבא קרס למול עיניו! שכן מבטחו של יעקב התמצה כאמור בסימן זה המסור בידו, שבניו אינם מתים בחייו, ואלו מעתה לאחור ששיכל את יוסף בנו, שוב לא נותר כל מבטח ומשען בידו! כעת היה נראה בעיניו כאילו אבוד הינו משני העולמות, חלילה..

ואם טרם די עבורו בכל זאת, נוסף לו יגון על יגונו בהסתלקות שכינה הקדושה ששרתה עליו, לאורך עשרים ושתיים שנות היעדרותו של יוסף! זאת מפאת היותו שקוע באבל על בנו, והרי כידוע 'איך שכינה שורה.. אלא מתוך שמחה'²³! הייתה זו אפוא "עַתְּ צָרָה הִיא לְיַעֲקֹב"²⁴, שכמוה לא נהייתה מימות עולם.

²¹ בראשית מט, כב.

²² לז, לג.

²³ שבת ל, ב.

²⁴ ירמיה ל, ז.

והנה, במצב קודר ומייאש כזה, עמדה בפני יעקב האפשרות לכאורה, כי יעזוב מעתה כל צדקתו וחיי עבודת השם שלו, וייקח עצמו לפחות להנאות עולם הזה. שהרי 'בן עולם הבא' כבר אינו, לפחות יציל לעצמו 'חיי שעה' בעולם הזה!

אכן יעקב אבינו ע"ה לא כן עמו, רק ממשיך הינו בתומו לאחוז באיתנות עבודתו מבלי להרפות כלל, בבחינת "אַחֲזִיתִיו וְלֹא אֲרַפְּנוּ"²⁵! שכן יודע הוא יעקב אבינו, כדרך שיודעים זאת כל הצדיקים, שאין ערך ממשי בעולם מבלעדי השם יתברך, שזולתו אף חיי שעה אין בהם שום טובה וחיים, ואפילו נשימת פיו הינה באה מכוחו יתברך כמאמר "כֹּל הַנְּשָׁמָה תְּהִלָּל יָהּ"²⁶! היינו שעל כל נשימה ונשימה יש להודות על כך לפני ה'. ממילא אף על חיי שעה של אותו הרגע יש לו לאדם להודות, ובזאת הידיעה מדבק אדם את עצמו בה' אלוקיו.

זהו סוד כוחו של יעקב אבינו ונחלת חלקו לעולם, שאינו מתייאש בשום מצב שהוא, ומקומו לא יניחנו למרות כל ההרפתקאות. ומדעת קדושים זה נשרש בלב כל ישראל, שיהיה ליבם תמיד דבוק בה' יתברך בכל עניינם ומצבם!

[בית יעקב, ג, יב]

*

וַיְהִי פְּהִיּוֹם הַזֶּה, וַיָּבֵא הַבֵּיתָה לַעֲשׂוֹת מְלֹאכֶתוֹ. וַתִּתְּפֹשֶׁהוּ
בְּבִגְדוֹ.. [לט, יא-יב]

לעשות צרכיו נכנס, אלא שנראית לו דמות דיוקנו של אביו (רש"י)

כ"ק מרן אדמו"ר מוהרא"י זצ"ל, רגיל על לשונו לצטט מאמר קדשו של הרה"ק רבי יצחק מווארקה זי"ע – על דברי רש"י הללו.

וכה היו דבריו של האדמו"ר מווארקה:

חז"ל הקדושים אומרים על הפסוק "וַיְהִי יוֹסֵף יִפְהֶ־תָּאֵר וַיִּפֶּה מְרָאָה"²⁷ – "כיוון שראה (יוסף) עצמו מושל, התחיל אוכל ושותה ומסלסל בשערו. אמר הקב"ה: "אביך מתאבל, ואתה מסלסל בשערך? חייך, שאני מגרה בך את הדוב" – מיד "וַתִּשָּׂא אֶשְׁת־אֲדֹנָיו.."²⁸ (=רש"י, שם)

²⁵ שיר השירים ג, ד.

²⁶ תהלים קג, ו.

²⁷ לט, ו.

²⁸ לט, ז.

ולכאורה יש להבין: מה היו אכן מניעיו של יוסף, בעת שהחל 'מסלסל בשערו'? אלא שיוסף הצדיק חישוב בנפשו, לאחר שהתמנה כמושל בבית פוטיפר אדונו, שבתור מושל בבית השר עליו להיות "מעורה בין הבריות", וזו הדרך הנכונה לפניו. על כך יצא הקצף השמימי כלפי יוסף "אביך מתאבל, ואתה מסלסל בשערך"? אמר הקב"ה: "חייך, שאני מגרה בך את הדוב!" (=אשת פוטיפר).

היינו: מכיוון שראתה אשת פוטיפר את יוסף, והנה הוא הדור בלבשו וקווצותיו עשויות תלתלים כאחד מן הבחורים המצריים, יפה תואר ויפה מראה, מיד "ותתפשהו בבגדו!" כלומר בבגידתו שבמלבושיו הדומים לשל מצרים, וכתוצאה מכך ניסתה לשדל אותו לעבירה, רחמנא לצלן!

בשלב זה, לאחר שנוכח יוסף כי אשת אדונו מעיזה פניה להחטיא את נפשו, ערך לעצמו "דין וחשבון" על מעשיו בחשבו לנפשו: "הכיצד מגיעה ערלית זו, למחשבה טמאה כזו כלפיי? הרי אין זה דבר של מה בכך!"

והנה מיד בחשבו כן, אמר לנפשו: "לבטח אין זאת אלא על שום ששיניתי מן תארי העברי כאשר היה בראשונה, והחילותי לסלסל בשערי ולהתהדר במלבושי בדומה למצריים – אי לכך קרוני כדברים הללו, שיש ל"סטרא אחרא" כביכול גישה אלי, ובגין כך הגעתי לדאבוני לידי ניסיון מר שכזה!"

באותה שעה "נראית לו דמות דיוקנו של אביו" יעקב, כלומר: נראתה בעיניו (=מצאה חן בעיניו, מלשון "רואה אני את דברי אדמון"²⁹) דמות דיוקנו של יעקב כפי שהשתקפה מפניו – בזקנו ובפאותיו, ובמלבושיו היהודיים, מבלי שום שינוי!... שכן זוהי דרך הישרה שיבור לו איש יהודי, לבל יבוא לידי ניסיון.

[כ"ק מרן מוהרא"י זצוק"ל]

בברכת

שבת שלום ומבורך!

כל הזכויות שמורות

²⁹ כתובות קח, ב.